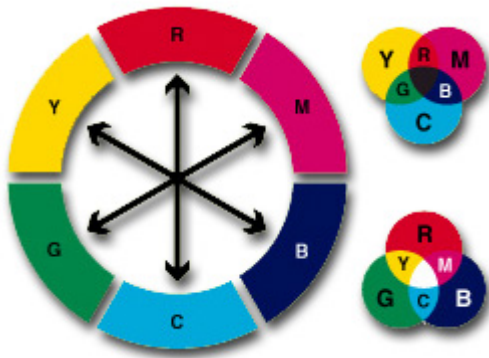

Värvitaju

Värvused meie ümber mõjutavad meid igapäevaselt ja värvieelistused annavad meist informatsiooni.

Graafilise kujundi tajumine sõltub paljus selle värvist. Värv teeb kujundi ilmekamaks, edastab tuju, teravdab tunnetamist, annab vormile erilise tähenduse.

Värvikeskkond mõjutab inimest pidevalt: värvikarakteristik on häälel, emotsioonidel, tujul („ergas hääle“, „helesinine unistus“, „must masendus“).

Värvi tähtsaks omaduseks on tekitada emotsioone teate saajale. Emotsionaalne efekt võib olla seotud saaja kultuurilise kuuluvusega. Näiteks, lääneriikides sümboliseerib valge värv puhtust ja seda kasutatakse tihti pulmades, kuid idas sümboliseerib see muret, värvi puudumist ning on kasutusel matustel. Mõnedeks tüüpilisteks reaktsioonideks värvile on erutus (punane värv), vaikus, rahu (sinine ja helesinine värv), lootus (roheline).

Värvi atribuudid

Värvil on kolm atribuuti: värvitoon, heledus ja küllastus.

Värvitoon

Värvitoon on selline atribuut, mis lubab eristada neid kui punast, kollast, rohelist, sinist või mõnda vahepealset värvi. Värvitooni erinevus sõltub eelkõige silma tabava valguslaine pikkusest. Visuaalselt saab värvitooni kujutada ringjoonena, mis läheb punasest roheliseks, siis siniseks ja tagasi punaseks.

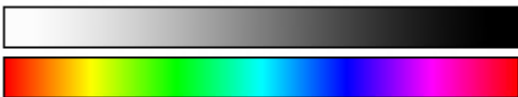
Heledus

Heledus puudutab tooni heledust või tumedust. See on määratud peegeldusega füüsilisest pinnast, millele valgus satub. Mida suurem heledus, seda heledam värv.

Küllastus ehk kromaatilisuus

Küllastatus on värvi intensiivsus. Seda mõõdetakse kui antud värvi erinevust sama heledusega hallist. Mida madalam küllastatus seda hallimaks muutub värv, kui küllastatus on võrdne nulliga muutub värv halliks.

Kromaatilised ja mittekromaatilised värvid

Mittekromaatilisteks värvideks on valge, must ja nende vahepealne hall. Nendel värvidel ei ole värvitooni ega küllastust.

Kromaatilised värvid on kõik valgest, mustast ja hallist erinevad värvid, ehk kõik, mida me nimetame värviliseks.

Värvitaju.

Värv sõltub mitte ainult füüsilisest nähtusest vaid ka värvitaju psühholoogilistest seadustest. Kõrvuti asetsevad värvid mõjutavad teineteist. Meie silmade värvitaju sõltub sellest, millised värvid antud värvi ümbritsevad.

Värvide vastastikuse mõju näited

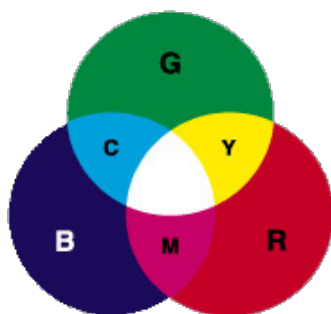
Valge ruut mustal taustal tundub suurem, kui samasugune must ruut valgel taustal	Hall värv sinisel taustal saab oranži varjundi, oranžil taustal aga sinise varjundi	Tumedam oranž hallil taustal tundub erksam kui sama värv heledamal oranžil taustal	Oranž värv punasel taustal tundub kollasem, kollasel taustal punasem

William von Besoldt, tuntud 19. sajandi kanga disainer, avastas, et isegi vaid ühe värvi muutmine võib muuta kompositsiooni tundmatuse.

Antud reegel kehtib peamiselt kompositsiooni dominantvärvidele. Nii asendati toodud näites erkkollane taustavärv mustaga ja kõik teised värvid jäid samaks. Tulemusena ühed varjundid, vormid ja mustrid tõusid esile, hakkasid domineerima, teised aga jäid vastupidi tahaplaanile.

”Besoldt efekti” saab veel selgemalt demonstreerida järgmistel kujunditel. Kujunditel on erinev vaid triipude värv: ühel on see sinine, teisel kollane. Kujundi tunnetamine muutub kardinaalselt.

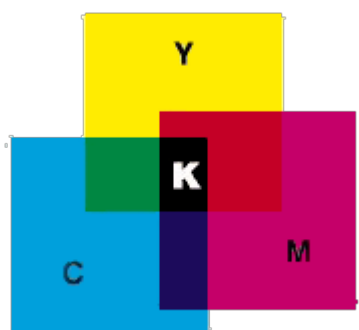
Värvimudelid: RGB mudel

Tehnilisel tasemel on tähelepanuvääriline fakt, et kõik värvid (vähemalt need, mida inimese silm eristab) on võimalik saavutada segades kolme põhivärvi.

Kolm põhivärvi on kunstniku seisukohalt: *magenta-red* (purpurpunane), *cyan-blue* (helesinine) ja *yellow-ocra* (kollane).

Kolm põhivärvi on füüsiku seisukohalt: *red* (punane), *green* (roheline) ja *blue* (sinine), mis kannavad ka spektri põhivärvide nimetust.

Värvide esitamine digitaalseadmetes (televisioon, arvuti, video) RGB mudelina põhineb kolmel spektri põhivärvil (R=*red*, G=*green*, B=*blue*), kus värvide liitmisel tekib valge värv. Sellepärast nimetatakse neid värve ka aditiivseteks põhivärvideks.

Vikerkaare värvispekter

Isaac Newtoni valguse teooria värvispekter koosneb punasest, oranžist, kollasest, rohelisest, sinisest, indigost (tumedam sinine) ja violetsest (viimane toon ei ole lilla, sest lilla alatoonid tekivad punase ja sinise segamisel). Vikerkaare nägemisel toimub päikesekiirte valguse murdumine veepiiskadelt peegeldumisel, kui päike asub madalamal kui 42°.

Märksõnad isetutvumiseks: mis on värv, mis on värvispekter, kuidas töötab värvieelistuste test Lüscher.